

РОЗСВІТ

Часопись полонених
громади „Самостійна Україна“.

ПЕРЕДПЛАТА:
(Ціна одного примірника 2 пф.)

На місяць в таборі . . .	20 пф.
„ „ поза табором . . .	30 „
„ півроку в таборі . . .	1 м. 20 пф.
„ „ поза табор. . .	1 „ 80 „
„ рік в таборі . . .	2 „ — „
„ „ поза табором 3 „ — „	

А Д Р Е С А:

Ukrainisches
Sekretariat
in Rastatt (Baden).

(Комітет видавництва).

Видає: Видавництво „Український Рух“.

Виходить два рази на тиждень.

РОКОВИНИ.

Минув рік, коли гурток Українців випустив перше число „Розвіту“, на сторінках якого він звертався до ширшого кола товаришів, закликаючи їх до шанування рідного слова, до ширення його поміж нашими земляками, до висловлення своїх думок і до прийняття участі в цій, тоді ще новій праці.

„Розвіт“—ся назва знаменувала собою те, що й для Українців починається нове життя; проходять часи невідомості, часи поневолення, нація пробуджується, і прийде скоро день свободи, вільного розвитку духового й економічного.

В нашому таборі в той час лише починалося громадське життя, лише починалася праця перших організацій. Багато було ще людей, котрі не хотіли слухати живого слова перших учителів і відгороджувалися міцною стіною від всього того, що могло порушити їх спокій, їх духовий сон.

Але те, чого неможливо було зробити за помічю живого слова, можливо було досягнути словом друкованим. За для того, щоб збільшити своє число, щоб мати як найбільше прихильників, щоб поширити свої думки в найдалі кутки, наші організації, по приміру всіх організацій, як політичних, так і не політичних, не обмежилися лише усним словом, а звернулися й до другого способу поширення своїх думок—до преси.

І от тих людей, на котрих не могли вплинути ні курси, ні виклади, мали на меті в першій мірі видавці „Розвіту“. Вони підходили до цих читачів незвичайно обережно з теплим словом і старалися схилити їх на свою сторону.

Але редакція не обмежувалася цією лише агітаційною ціллю, вона тремала на виду також і свідомих Українців полонених, які потребували певних відомостей із політичного життя, певного освітлювання важливіх світових подій, і цьому гуртку читачів вона пішла назустріч.

Час ішов, потреби читачів зростали. За відсутністю яких інших печатних органів, які займалися би спеціальними питаннями, „Розвіт“ мусів стати в певній мірі журналом. На сторінках мали місце статті господарського змісту, статті, які порушували питання педагогічного характеру, поміщувалися вірші і т. д.

Редакція не замикала ся в вузькій гурток людей, а як раз навпаки: вона стремилася до того, щоб як найширший круг людей приймав участь в цій праці. Всі заходи вживалися до того, щоб пробудити в людях бажання писемно висловлювати свої думки. Кожного нового співробітника редакція радо вітала, радо вислуховувала всі бажання і всі поради. Але, цим напрямком редакція зустріла певні труднощі. Мало знаходилося людей, котрі прийняли з самого початку живу участь у видавництві часопису. Всі заходи, прийняті редакцією, не давали довшій час бажаних наслідків, і часопись довгий час була справою небагатьох осіб, в значній мірі користалася допомогою фаховців.

Нерозвинене політичне життя, заборона вільно висловлювати свої думки—це були ті обставини, в яких виховувалися наші люди, і вони лишили по собі лихі наслідки. Вони втворили в наших людях непевність в собі і страх подавати свої думки на суд громадую. Але й ця трудність була з часом переборена. Чим далі все більше людей починають пробувати свої сили в письмі.

Чим далі круг читачів зростає а вкупі з тим зростає й довіра до редакції. Читачі все частіше звертаються за порадою до редакції, висловлюють їй подяку і все більше присилають їй своїх творів. „Розвіт“ починає грати значну роль в нашій життю, що викликає необхідність подвоєння числа екземплярів.

З переведенням корінної зміни в життю табору, під кінець року, і редакція часопису цілковито переходить в руки товаришів полонених.

Пристаючи до другого року видання, редакція має й інші цілі. Зміст часопису в певній мірі до тепер змінювався. Ми вже не пот-

ребуємо що раз повторювати нашим читачам, хто вони, не потребуємо повторювати їм про любов до рідного слова, бо вони прийшли вже до пізнання всього цього. За те ми будемо подавати як найширші відомости зі світових подій, як найбільше статей політичного змісту в яких будуть освітлюватися ці питання.

Редакція думає, що і в новому році вона досягне своїх цілей, задовольнить потреби своїх читачів.

Роковина часопису „Розвіт“.

Ми цілий рік свій прапор в горі
Держали й не хилили долі,
Бо ми за правду й волю йшли,
Цілючі зерна ми несли
І в братні серця посівали,
Щоб край рідний свій кохали...
Не легка праця! та дарма,
Нас не лякає вже зима,
Не боїмось її морозів,
Ні бур жорстоких, ні погрозів—
Ми прапор вище піднімаєм,
За кроком крок вперед ступаєм
І до бажанної мети
Дійдем... Пірвем усі терни,
І встане милий край—Україна,
Закриється навик могила,
Що Москалі для нас зробили,
Щоби їм ми не любили...
Ми вище прапор—до гори...
Йдемо, бо ждуть на нас брати.

М. Чалий.

Петиція до царя Миколи.*)

То був час, коли нарід здавлений капіталізмом почав задихати ся й теряти всі надії на поліпшення своєї долі, коли селянин, обкрадений поміщиками, безнадійно опустив руки, оплакував своє лихо, чекаючи правди й захисту від єдиного Бога, та коли робітник, працюючи на фабриці день і ніч, вибивав ся із сил і не міг собі збити не тільки зайвої кошійчини про лиху годину, але навіть не міг як слід прохарчувати щоденно свою невеличку сімю.

То був страшний страдальчеський час не лише для українського народу, але й для всього населення Росії. Тоді поміщики та фабриканти за ріжними бенкетами злорадно реготали ся над злою долею тих, чією кровю на половину були розбавлені ті кріпкі вина, якими вони запивали смашні та не свої, а крадені куски, а попівська каста не соромилася з церковного амвону доказувати, що коли чоловік родив ся в рабстві і вбожестві, то повинен таким і оставати ся та й діти свої виховувати так, щоби ніколи не дивили ся завкридно на роскіш панського життя та не повставали проти їх волі. Оттак то, товариші мої любі, нас вчать жити на світі наші пастірі, лякаючи нас гріхами. Вони заставляють нас гнути спину перед ланими катами, а самі... та що й казати, ви й самі гаразд знаєте, як ці п'явки у нас кров висисають каплю за каплю.

*) Ця стаття написана з приводу 12 роковин страшної різні в Петербурзі в 1905 р. по приказу царя.

Але із загалу цієї брихливої та пожежливої каста винайшла ся людина, серце якої не могло видержати тої гидкої неправди, яка все більше й більше кидала темний нарід в багачі бідноти і не свідомості—це російський священник, о. Григорій Гапон. Він з презирством покинув круг ненависних йому панів і з проповіддю дійсної правди пішов в нарід, відкриваючи йому очі на головні причини того страшного вбожества, до якого довела буржуазна банда.

Не буду писати о судьбі о. Григорія, яка сніткала його після жорстокої розправи царственного ката з народом, що хотів мирним шляхом дійти до своїх прав, але маю на меті познайомити шановного читача з тою невимовною силою й великості маніфестацією, яка вибухла в городі Петербурзі—під впливом о. Григорія—в 1905 р., та за яку нарід заплатив цілими десятками тисяч кривавих жертв.

В той кривавий 1905 р., коли море населення Росії розхвилювало ся незвичайним гураганом, обмануте надією, що цар відкликнеть ся на голос свого народу і дасть все, об чім його попросять, робітники города Петербурга—яких набрало ся по-над триста тисяч—рішили узнати любов і прихильність царя до народу. Вони написали петицію, в якій докладно висловили всі свої нужди і бажання і рушили до царового будинку, щоби почути відповідь самого царя. Та петиція була приблизно такого змісту:

„Царю наш і батьку наш! Ми, твої вірогіддані, зібрали ся тут зі своїми голими, босими та голодними сім'ями, щоби розповісти тобі про наші нужди та обнищність, до якої своїми без-

чоловічим грабованнем нас довели пани. Ми бажам, царю наш любий, відкрити твої ясні очі на ту брехливість наших ворогів панів, якою вони хитро відокремили нарід твій від тебе, ми хочемо нині доказати тобі, що ми твої найприхильніші приятелі, лише ти хоч трохи припусти ся до нас, та поблище приглянь ся, що з нами роблять ті, кого так любиш і кому дав таку велику власть над нами. Вони стоять межю тобою і нами нерозрушимою стіною й складають про нас всілякі брехні, що ніби то ми твої вороги і бажам тобі зла, а самі, користуючись твоїм довірем, грабують нас, насміхаються ся над нами і не признають за нами ніякого чоловічого права, а дивлять ся на нас, як на робучу скотину, яку можна всіляко визискати. Тепер годі! Прийшов нашому перпінню кінець, і ми рішили краще вмерти тут, під стінами твого будинку, ніж терпіти ту тяжку зневагу і обиду, яку ми терпим зі сторони твоїх панів, або ж добити ся своїх прав.

Тепер ти бачиш, що ми прийшли сюди не з якимнебудь злим замислом, а зібрало нас тут одне загальне горе і одна тверда надія на твою милість, царю і спасителю наш.

Прийми ж, царю наш, милостиво нашу скаргу, подай руку помочи твоему народові і ти зробиш Росію славною на весь світ, а народ свій щасливим і задоволеним, звели, щоби сюди зійшли ся люди всіх станів і національностей і щоби на основі рівної, безпосередньої і тайної подачі голосів, вибрати своїх представників до парламенту, якого у нас до тепер не існувало. Хай в цім храмі народнього благо-

звертаємося лише до тих, хто ще не вніс передплати. Передплата виглядає так: на місяць—20 ф. на півроку—1 м. 20 ф., на рік 2 м. 40 ф. Помимо цього приймаються жертви.

ТАБОРОВА КНИГАРНЯ

має низше перераховані книжки, які можна випишувати на робітничі команди, посилаючи гроші по адресі, що поміщено при кінці нашої часописи.

Граматика німецької мови Гауфа	4 м. — п.	
з ключем	6 „ — „	
англійської мови Гауфа	4 „ — „	
з ключем	6 „ — „	
французької мови Малькієля	4 „ — „	
з ключем	6 „ — „	
Словник русько-німецький і навпаки Лянгенштейна	3 „ 70 „	
Словник русько-німецький і навпаки Ноуфольда	2 „ 20 „	
Словник русько-німецький і навпаки Лілліпут	1 „ — „	
Кобзар випуск II в оправі	1 „ 10 „	
без оправі	— „ 90 „	
Розмовна книжка д-ра Стоцького	1 „ 10 „	
Український буквар в оправі	— „ 50 „	
без оправі	— „ 30 „	
Геометрія для I класу Сітницьк.	— „ 60 „	
„ „ середн. шкіл Грицак	1 „ 80 „	
Альбом україн. видів С. Рудницького 40 карток коштує	1 „ — „	
Українські листівні картки по 20, 15, 10 і 6 пф.		
Картки листівні звичайні 1 пара 2 пф.		
Куверт з папіром кошт. на 5 пф. 2 куверта.		
Олівці хімічні	— „ 35 „	
Олівці прості	— „ 6 „	
Резинки для стирки олівця	— „ 30 „	
Зошити	— „ 10 „	
Зошити чорні, по 84, 72, 60 і 50 пф.		
Приправа до олівців по 6 пф.		
„Наша пісня“ співальник з нотами 20 пф.		
Підручник німецької мови II ч.	— „ 65 „	
Український календар „Товариш“	— „ 5 „	
Українець в Німеччині уч. нім.-укр.	— „ 60 „	
Українець в Америці учеб. англійської мови	— „ 60 „	
Брошури клясова борба, Десятилітній ювілей по 5 пф.		
Січові пісні по 2 пф.		
Записні блок-ноти по 25, 35, 40 і 50 пф.		
Записні карманні книжки по	84 і 12 пф.	
Німецько-українська книжечка для салдатів нім.-укр. учебн.	15 пф.	
Чорнило пляшечка	24 і 20 „	
Ручки по 8 пф. 2 пера 3 і 5 пф.		
Історія України-Русі М. Аркаса 5 м. 50 пф.		
Памяткова книжка і календар С. В. У. в брошурі 1 м. 50 пф. в оправі 2 марки.		
Стінний календар на 1917 рік по 5 пф.		
Історія України М. Грушевського	6 м. — пф.	
Як жив Український нарід „	— „ 50 „	
Русь-Україна і Московщина-Росія Л. Цегельського	— „ 80 „	
Географія для середн. шкіл Калітовського 3 „ — „		
Географія України С. Рудницького I час. 2 „ 20 „		

Кобзар част' I без оправі	II час. 2 „ 50 „
„ „ в оправі	2 „ 40 „
„ „ „ „ „ „	3 „ — „
Арифметика Огоновського для I і II клас. 1 „ 30 „	
Годівля дом. худобн. Раковський част' II 1 „ — „	
Граматика української мови Стоцького 2 „ — „	
Біблія новий завіт в укр. мові	3 „ — „
Шкільний огорог п. Глодзінський	— „ 50 „
Боротьба віри з наукою—Дрепер	1 „ — „
Українські колядки	— „ 20 „
Сім пісень для вояків	— „ 20 „

Ч А С О П И С І.

„Розсвіт“ 2 пф., „Вістник С. В. Укр.“ 2 пф., „Вільне Слово“ табору Зальцведель 2 пф., „Громадський Голос“ табору Вецляр 2 пф., „Розвага“ табору Фрайштадт 2 пф.

Можна зголошуватися в книгарні на замовлення й слідуєчих книжок: Годівля гусей, качок, індиків, павів, фазанів та лебедів—коштують 1. марку. „Як треба вибирати коня, чого треба берегти ся, його купуючи“—20 пф.

Т Е А Т Р

В НЕДІЛЮ 21. СІЧНЯ 1917 Р.

Драматичне Товариство

ІМ. ТОБІЛЕВИЧА (Карпенка-Карого).

В И С Т А В Л Я Є

**БОРЦІ ЗА МРІЇ
(КАЇН І АВЕЛЬ).**

Драматичні ескізи сільського життя на 4 дії,
I. Тогобочного.

З початку і в перервах гратиме
ТАБОРОВА ДУХОВА ОРХЕСТРА.

Початок о 7. год. вечера.

У всіх справах відносить ся до нас по такій адресі:

Ukrainisches

Sekretariat

in Rastatt (Baden)

Russenlager.

НОВОРІЧНІ НАДІЇ.

В новий рік життя вступав світ кривавим шляхом. Не можна сказати, щоби ніхто не хотів ще миру. Протинно—всі хотять його, всі, хто на власній шкірі відчував тягар війни. Передовсім хотять миру Німці, і то всі без винятку, бо всі несуть тяжке бремя війни. Хотять миру і в Німеччині, і в Росії, і в Франції, і в Англії і навіть ті, що не воюють. Але там хотять його лиш ті, кому болюче дала ся в знаки ця війна. Ті ж, що чужими руками загрибають жар (а таких багато, особливо в Росії) ті не кваплять ся з миром. Отже війна мусить тривати далі.

Погляньмо ж які надії кладуть воюючі держави на цей новий рік і чи можемо сподівати ся, що цей рік принесе нам мир.

Франція ще раз збирає свої воєнні сили; ще раз покличе молодих, що йно начавших життя людей, і кине їх в слід за їх батьками на смерть, якою, з рештою, надіється здобути мир.

Росія ще раз запусте китгі глибоко в маси народів, витягне звідтам все, що живе й може рухати ся і розкида потім по далеких фронтах на поміч суїдам, на яких і к:аде надію, що вони здобудуть для неї бажаний шлях до Царгороду.

Англія ще раз загляне до підвалів і посіє золотом та дорогоцінними каміннями кровію политу землю з чого, як має надію, мала б вродити слава Англії. А всі разом ще раз збирають ся всіма силами кинути на непохитну Німеччину і досягнути своїх цілей, себ то на руїнах Берліна заключити мир. Ще раз рідшають заперти всі входи і виходи Німеччині, всіма можливими і неможливими способами примусити досі не воюючі держави виповісти Німеччині війну а ні,—то голодом поморити ні в чому не повинних людей, щоб такі досягнути жадану побіду. Дарма, що мільони людей загинули б голодною смертю, такі російських піданих, не чужих, та за те була б врятована сотка Сербів а Петрові звернена корона. Такі надії кладе почвірне порозумінне на новий 1917 рік. Як бачимо нічого нового. Такі самі надії та бажання клало воно і на минулі 1915 та 1916 роки, що не принесли йому ніяких успіхів.

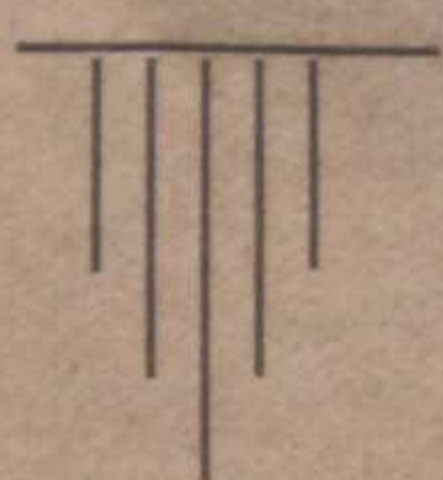
Погляньмо ж які надії кладуть Німці на цей рік.

„Тяжкий жертвами та багатий побідами 1916 рік минув,—так пишуть Німці. Море крові, мільони сиріт, вдів та калік приніс цей рік людству. На кого ж наложе історія пляму вини за ці події? На чію голову падуть прокляття мільонів сиріт? Хто понесе на собі тягар пролитої крові за цей рік? Це осудить історія. На наше предложенне, зістановити пролитте крові, наші вороги відповіли нам пекольним сміхом, і цим проти нашого бажання примушують нас вступити в новий рік життя з оружем в руках і вести далі цю страшенну різанину. Росія, Франція та Англія бажать дальших боїв. Стягають все нові й нові сили, вишукують нових союзників і з рештою кладуть надію на час, в який доконають нас голодом. Але ми хочемо миру. Доки ж нашим ворогам світитиме хоть маленька іскра на побіду, доти не захотять вони чути про мир. Тому до миру ми можемо прийти лиш через побіду.

денствія ці люди самостійно й безпосередно рішить судьбу народа, бо вони краще знають всі його великі нужди, ніж твої міністри“.

І ось 9. січня (ст. ст.) 1905 року регіт пулеметів і рушниць привітав робітників, які несли скаргу цареві. Вершителі царської волі зробили своє діло і вулиці города Петербурга вкрили ся трупами голодних людей, які ще за хвилину до цього в своїх серцях благословляли батюшку царя. З того часу, земляки мої милі, цар осуджений своїм народом і не в далекій будучині його жде жорстока розплата: плями пролитої ним народної крові, він мусить змити своєю власною кровю. Готуймось і ми, товариші, прийняти участь в цій народній піметі.

Кучуба.

Новий рік потребує від нас багато жертв, на які так щедрий німецький нарід. Віра в правоту нашого діла дасть нам сили вистояти твердо на зайнятих становищах. Але цього нам мало. Ми хочемо миру. І тому нехай промльєт ся ще кров, коли того хотять наші вороги. Коли останні зусилля ворогів докажуть їм непохитність нашого народу, коли погасне остання іскра знищити нас, тоді досягнемо ми миру, якого так бажаємо“. Такі надії мають Німці на новий 1917 рік. На що ж надіємо ся ми, полонені, в цім році? На те, що почвірне порозумінне доконає своїх замірів, розторочить Німеччину і верне нас до зруйнованих осель,—годі класти надію. Такі саміснікі заміри мало воно і минулих років, але тепер бачимо, що до здійснення їх ще дальше, ніж було там тих років. Треба признати, що власне Німці покладуть кінець цій війні. Свої змагання вони доведуть до здійснення, як це показали попередні роки. Силою свого оружя вони прокладуть шлях до миру. Коли погасне остання іскра, яка ще може світити почвірному порозумінню, тоді воно не відкинє з такою погордою, як цього року предложенне Німців заключити мир. А тоді... тоді вернемо і ми туди, звідки нас батогом погнали.

Такі надії кладемо ми на цей рік. І в кого з нас не цілком заскорузе серце, той в імя справедливости і в імя людства співчуває німецькому народові і бажає йому в цім році здійснити свої змагання і положити кінець страшному пролиттю крові. А зі здійсненнем замірів німецьких здійснюють ся і наші справедливі бажання вернути до родин, та не до пригноблених, рабських родин, а до вільного як політично так і національно українського народу.

Пахом.

НОВИЙ РІК.

Новий рік наступає, а ми
Як торік в помоні сидимо.
Щастя, радости й кращії дні
Серцем чулим болючо ждемо.
Ми ждемо, а надія в душі
Не вгаєє, а ширше зростає,
Бо вже скоро надійдуть часи,
Коли пісня любви пролунає.
Всі укуні підемо брати
До нового життя, до свободи.
Хай же зараз шаліють кати,—
Скоро прийдуть часи нагороди.
Дак смілійше до праці ідть!
Хай в душі не вгаєє надія...
Гострі списи міцнійше держіть,—
Жде на нас уже наша Україна.

М. Чалий.

Не так давно, майже в усіх поступових часописах була надрукована стаття М. Горького під назвою „Жиди“.

Ця стаття посвячена Жидам, але цікава й для нас, бо характеризує відношенне російського уряду до поневоленних народів, систему урядовання правительства,—тому редакція і подає її нашим читачам.

„Найбільшим ворогом людства є дві його прикмети, через які й повстають всі нещастя на світі.

Це є дурість і ненажерливість. Ненажерливими є багаті, а дурними є бідні.

Найкращі й наймудріщі люди цілого світа весь час бороли ся проти дурости, і ця боротьба була завданням їх життя, але люті керманічі палили приятелів людства на вогні, садвили по вязницях, мучили їх, та знущали ся над ними, уживаючи всі засоби, щоби свободні й правдиві думки цих учителів не запали в душу широких мас народу.

Так марнуєт ся життє віками. Сім люда віддають свої сили на користь народа, щоб освідомити й поширити його світогляд; сім тисяч стають на перепоні, а мільони бідних трудовиків живуть у темноті цілий вік, працюючи і вмирають від голоду й холоду.

Ми всі винні в тому, що так тяжко жити, кождий із нас несе на собі відвічальність за все те, що навколо нас дієт ся.

Одні винні що негарно кермують—другі, що добровільно піддають ся лихому керманню, а треті—за свою байдужність і самолюбство.

Теперішня війна, яка триває уже більш двох років, яка проковтнула мільони здорових, здібних робітників, зруйнувала міста, села й ниви—є наслідком цих двох найлютіших воро-

гів людства: дурости і ненажерливости. На нивах залланих кровю соток тисячів людських жертв, виростуть квіти ненависти й гніва. Коли підчас воєнних невдач занадто розгоріло ся народне невдоволенне, стало необхідним винити винувників у цьому.

І не дивлячи ся на те, що вина лежала на тих, хто посилав на фронт жовнівів, не маючи вистарчуєного числа рушниць, гармат і куль, всеовину склали на Жидів, котрих виставили, як зрадників, і цю брехню привили цілому російському народові.

Нарід був певним, що армія була гарно забезпечена убранным, амуніцією, бо податі в розмірі трох мільярдів руб. річно, якими нарід був обложений, запевняли його в цьому. Але стало ся навпаки. Виявило також, що військовий міністер Сухомлінів і його найблизчі приятелі (полковник Мясоедов) були шпіонами і зрадниками. Ні жаден з них не був Жидом. За команданта кріпости Ковна, Григорєва, спімнули й зараз же забули.

Збентежений і гірко покривджений нарід шукав дійсних винувників всіх невдач, а тут йому вказують на Жидів, котрий є причиною всеому цьому, бо він Христа розпинав, забуваючи, що Христос і всі пророки і апостоли, котрі уложили євангеліє—були Жидами.

Цілком є зрозумілим, що між 5. мільонами Жидів, котрі живуть у Росії, знаходять ся й негарні люди, але між російським народом знайдеть ся багато більш таких елементів.

Злі люди в Росії не рідкість, а рідкістю є гарні люди.

Кажуть, що Жиди багаті,—і це неправда, від сотки Жидів—лише три багаті, а решта—97, бідні робітники.

На Жидів легше робити різні видумки, бо ніхто не бере їх в оборону, і не мають вони горожанських прав тих, що має кождий Росіянин.

Руський має право жити, де йому забажаєт ся, а Жиди й цього позбавлені, для них існує „черта оседлості“. Живуть Жиди, правда тепер в центральних губерніях, бо Німці забрали „черту оседлості“.

Весь російський нарід до того затурканий, що не може розібрати, де його дійсний воріт, бо винувними завше виставляли в його очах Жидів.

І підчас цієї хвилі необхідно, щоби всі поневолені народи Росії—Жиди, Татари, Вірмени, Латини, Литовці, Грузини і 35 м. нарід Українці, жили б між собою в згоді. Всі ці народи мусьять запасти ся силою і розумом, бо тільки в цю хвилину, можуть добити ся кращого життя.

Ціль—спирати всею виною на поневолений нарід—Жидів дуже ясна, бо приближуєт ся час, коли нарід буде вимагати справозданне від свого уряду за його діяльність, і домагати ся о свої права, то почувєт ся команда: „Бий чужинців, бий Жидів!“, з ціллю натравити один на другого, як стало ся в 1905. році.

Не відомо, як поставити ся нарід до такої команди, але цьому треба запобігти працею над народом, треба щоби нарід зрозумів, що натравлюванне є хитроці, маневр керманічів, яким вони хотять схоронити свою шкіру, щоби й надалі глузувати і витягати останні соки з народу.

Треба народові зрозуміти, що погроми в цю хвилину є для нього найстрашнішим оружем в руках уряду, бо після цього його ще й гірше закують в кайдани.

Нарід давно вже перестав вірити в видумки, які йому підносить уряд, і знає добре своїх дійсних ворогів.

Також нарід стратив надію, чекати чогось кращого від когось, а надієт ся лише на себе, на свої сили.“

Покровителі Греції.

Події в Греції є дуже повчаючі й свідчать про те, як то почвірне порозумінне шанує права малих народів. Як прислухаєш ся до крику тих держав, то й ніби здаєт ся, що вони справді роблять щось гарне. Але за словами мусьять іти й діла. І воно справді йдуть діла, але як раз противні словам.

Недавно почвірне порозумінне подало ноту грецькому правительству, в якій воно жадає, щоб число грецьких війск було зменьшено, щоб амуніція була перевезена на південь Греції і так, щоб, „по скінченню перевозки, в Греції, за винятком Пелопонесу (куди амуніція має звезти ся) не лишало ся б ні гармат, ні скорострільніх воєнного знярення для мобілізації“. Зажадано, щоб не було ніяких зібрань грецьких резервістів, щоб над управою Греції був контроль зі сторони почвірного порозуміння. Далі нота домагаєт ся, щоб правительство винустило всіх політичних арештантів; це головню від-

носить ся до тих, що арештовані останніми часами, в які входять венізелісти, що тепер держать руку почвірного порозуміння. Крім цього требують звільнення командуючого першим грецьким корпусом, себ то того самого, що стоїть проти такого насильства зі сторони своїх непрошених покровителів.

Це лише, головні точки тої ноти. Коротко кажучи, це значить, що грецьке правительство мусить робити те, що йому наказують з Лондону, або з Парижу.

Не маючи сили противити ся такому насильству, грецьке правительство згодило ся на ті жадання, але, очевидно, що терпітиме поки є терпець і може бути, що терпець урветь ся й грецьке військо встане проти цих „покровителів.“ Почвірне порозуміння знає це й усі міри приймає, щоби заставити грецького короля оголосити війну осередним державам. За такою політикою стоїть бувший міністер-президент Венізелос, що зробив, за згодою почвірного порозуміння, своє окреме правительство й на глум всьому світові оголосив війну осередним державам.

Із цього видно, як шанують „покровителів“ права Греції, але це їм не мішає кричати, що вони шанують права других.

Не знаючи ще відповіді зі сторони Греції на ту ноту, „Новое Время“ писало слідууючу дуже цікаву, а рівночасно повну гидоту статю: „Якось навіть скучно відмічати атенську телеграму з Атен, що печатаємо вище (тут говорить ся про телеграму, яка каже, що нота визвала обурення в Греції). Безчисленне число раз нас забували в тому, що грецьке правительство вступити державам порозуміння. Як шаблонні картини, мерещили ся—кожні 10—15 днів—донесення, що атенське правительство, на решті, „вняло голосу благорозумія“ і „рішило сповнити всі домагання союзників“. Ні ми, ні другі газети в Росії й за кордоном,—ніколи не вірили оптимізму (себ то в сьому бачити гарне) дипломатії.

Тепер неминучість наспіває з неспіняемою силою. Сварять уже не держави Константинові, а Константин державам: коли мовляв, блокада не буде занята, то мобілізація неминуча. „Всі резервисти одержали приказ явити ся до окружних військових властей при першому згуків дзвона“. Король Константин приближуєт ся до своєї цілі. А ціля ця була й буде: виждати той момент, коли німецько-болгарські війська пічнуть серйозну діяльність проти генерала Сарая (що командує військами порозуміння на Балканах—редакт.), і напасти на армію в Салоніках з тилу. Союзною дипломатією (себто дипломатією порозуміння) допустили ся такі величезні похибки, що, мабуть, чи й можливо буде справи зроблене в теперішню хвилину.

А ще трохи раніше ця часопись говорила, що держави порозуміння мусять як найсильніше взяти в свої руки.

Із сказаного вище видно, як почвірне порозуміння шанує права й незалежність малих держав. Їх не обходить добробут і спокій Греції, їм треба, щоб вона робила те, що їм потрібно.

Із Государственной Думи.

Думська промова Чхенкелі. „Руській Вѣстник“ пише: „Нам пересилають докладний відчит революційної промови Чхенкелі в Думі. Вона представляє собою яскраву картину безпримірного заворушення, що панує в Росії. Промова Чхенкелі цілий час переривала ся председателем Родзянком. Чхенкелі почав: „Стежучи за скучними думськими суперечками, одержуєш вражіння, мов би російського народу не хвилює більше важне питання. Всі наші парламентські промови дійшли до мертвої точки. Те, що тут робить ся так званими лібералами, являєт ся систематичним „подлогом“ громадської думки. Самовласно зібрана парламентська більшість гремить проти мира, бажаючи сховати той факт, що російський нарід, все російське робітниче населення нічого иншого так рішучо не домагаєт ся, як мира“. Родзянко кличе без перестанку промовця до діла. „Прогресівному блокові, який виконує тут „пляску скотоморохов“, не хватає дійсних політичних цілей. Він застряє межі правительством і народом, щоби зробити нарід рабом так званої союзної держави Англії, яка взагалі сьогодні користуєт ся більшою ненавистю, чим усі вороги, проти котрих краці мужі проливають свою кров. Коли правительтво не уступить, то з цієї нерозберихи я бачу лише один вихід: революцію!“ Родзянко кличе промовця до спокою. „Дума ні з чим не рахуючи вибирає яку зав-

годно тему до обговорення, щоби сховати від народу безвихідне положення. Страшні переупи закону властей нарочито затирають ся. Ніхто не ганьбить переслідування робітників, ніхто не піднімає голосу проти цькування Німців, позору, неможливого в наших ворогів. Але тепер нарід встає, його вже неможна далі морочити“.

Ліга (союз) інородців.

Ліга інородців Росії 22. грудня із Берна (в Швайцарії) відправила міністрові-президентові Льюї Джорджові слідууючу ноту: „Сер,—у сказаній Вами вчора промові Ви оголошуєте всьому мирові, що Великобританія бєт ся за повне возстановлення, повне погашення збитків, дійсні гарантії в нагороду малих народів за причинення їм ворогом шкоду. І ось я прошу Вас, від імени багатьох мільонів нещасних, не бути одностороннім у прояві Вашого самопожертвованого чоловіколюбства, але розширити його й на ті нації, які ще гаразд більше були обижені. Я говорю про інородців Росії. Над ними, що карали ся на протязі цілих століть, обезправленими, в теперішню війну зроблені звірства, страшніще яких не знає всесвітня історія. Ви не можете не знати про них, бо навіть у Думі викрикувались вони публично про насильства й правонарушення в Фінляндії, грабежі й евакуації в Прибалтійському краю, в Литві, Польщі й на Волині, здавлення національних початків у Малоросії, катування Галичини, різня багатьох тисяч Грузинів і Магометанів і брудне вигнання й нищення сотен тисяч Жидів. Там скрізь палять ся міста й села, мордувались тисячі молодих і старих мешканців, що лишились живими, віддали ся в рабство. Ці злі вчинки робили ся не ворогом, обороняти ся від якого мають право й власть ті, на кого нападають, ні, вони зроблені російським правительством над власними підданими, безоружними, невинними, мало того, проливавшими кров і проливаючими по цю хвилину—майже не повіриш цьому—кров своїх синів за Росію, значить, за власного гнобителя, хоробро й покірно на полі битви. Так ось чому я позволяю собі запитати Вас, пане міністер-президент, будучи переконаний у тому, що Ви хочете бути справедливим, як Ви віднесете ся до цих фактів? Невже й Ви погоржуєте ними, мов би ніколи нічого не чувши про це, і задовольняєтесь, як це зробив п. Саніно, (італійський міністер-президент—ред.), пустими словами про повагу принципу національностей, чоловічих прав, гуманности, справедливости й цивілізації? Невже Ви будете продовжувати по приятельськи тиснути руку, що зробила ці жахи?

Барон Фрідріх Ропп,

Генеральний секретар ліги інородців Росії.

РІЖНІ ВІСТІ.

ПОЛОЖЕННЯ НА ЗАХІДНІМ ФРОНТІ.

Гага. (Пр. тел.) Співробітник „Times.a“, полковник Репінгтон пише у своїм воєнним огляді:

Положення на заході є ось таке: Німеччина держить проти нас 128 дивізій, а число англійських, французьких і бельгійських дивізій не є таке, щоби воно могло заповнити нам корисне рішення в офензивнім поході. Перед війною ще були того погляду, що перевага двох або навіть трьох проти одного не є за велика для того, що наступає, і мусимо собі тепер сказати, що ми такої переваги не маємо, та що від неї залежить вислід війни. Німці до того все ще можуть доставляти в рішаючій хвилі на західний фронт військові резерви, які мають в Румунії і коли ми тільки незначним числом будемо переважати над неприятелем, то в 1917 р. осягнемо тільки незначний успіх. Все ще має своє значення думка Вільсона, що тільки числом можна знищити неприятеля; мусимо отже доложити всіх сил, щоби одержати відповідне число людей і гармат. Наші політики не перевели згаданного правила в діло і людей пороздільовали по різних експедиціях. Та від конференції в Римі ми починаємо сподівати ся, що ми є на добрій дорозі, та що підемо за радою наших вождів, між якими найперше місце займають Кадорна і Робертсон. Наш воєнний промисл працює тепер, як слід, і буде працювати в будучности; але недостає нам нових дивізій. Можемо їх одержати в троякий спосіб: 1) коли всі ті дивізії, що досі були на папері, вишлемо на фронт, 2) коли підемо за приміром Німеч-

чини і станемо збільшувати дивізії на німецький лад, 3) коли в Англії і в колоніях виставимо нові дивізії. Первісний план Кіченера, щоби все творити нові дивізії, не здійснив ся серед рекрутаційного заколоту з кінцем 1915 р. Відвічальність за продовження війни паде виключно на партію попереднього кабінету, яка більше дбала про торгівлю, як про побіду. Ця дбальвість про торгівлю була причиною, що вивіз з Англії підскочив на суму 500 мільонів фунтів. Та сей вислід осягнуто за ціну продовження війни, яка річно вимагає видатків на 2 мільярди фунтів. Англія оставила 4 мільони людей, здібних до військової служби, на цивільних становищах. Що йно тепер прийшло до керми правительтво, якого одинокою ціллю є виграти війну і ми з довірем зустрічаємо його зарядженне. Ми потребуємо на західнім фронті ще 60 дивізій і як вони появлять ся на полі, тоді імовірно війна буде порішена. („Діло“).

ЯКА ДОЛЯ ЖДЕ ШВАЙЦАРІЮ?

Невтральні і німецькі часописи доносять про дуже замітні громадження французьких війск над західною границею Швайцарії. Звертає особливу увагу велика скількість літаків і самоходів. Німецька преса висказує здогад, що Французи хотять покористатись швайцарською територією на те, щоб обійти західне крило німецької армії, якої фронтовим наступом не можуть зломити.

Супроти великих французьких концентрацій над швайцарською границею зарядила швайцарська союзна рада розширення мобілізації швайцарських війск і переведення інших охоронних мір супроти можливости нарушення швайцарської невтральности. („Діло“).

ДОГОВОРИ МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ Й ТУРЕЧЧИНОЮ.

Договори замість дотеперішніх капітуляцій.

Берлін (Бюро Вольфа). Дня 11. с. м. повновласники Німеччини підписали в заграничнім уряді в Берліні ряд договорів про управильненне відносин між обома державами, а саме: Конзулярний договір, договір про правну охорону і взаїмну правну поміч в цивільних справах, договір про видачу, договір про поселення і договір про взаїмну видачу дезертирів, а також п'ять договорів про розширення вище поданих договорів на німецькі охоронні області. Сі договори мають заступити в Туреччині дотеперішню систему т. зв. капітуляцій новими постановами, які відповідають модерному європейському міжнародному праву.

З сього приводу пише „Norddeutsche Allgemeine Zeitung: Знесення капітуляцій було одною з основних воєнних цілей Туреччини. В дійсности під капітуляціями часто скривали ся затії проти цілости турецької держави. Також стояли вони на перешкоді економічному розвитку Туреччини. Тому Німеччина прихилила ся до бажання Туреччини і по році переговорів опановано весь матеріал так, що можна було заключити договори. Сі договори будуть предложені як найшвидше до затвердження парламентові й союзній раді Німеччини і парламентові Туреччини. (Діло).

ІТАЛІЯ ВИСИЛАЄ 100.000 ВІЙСКА ДО СОЛУНЬЯ?

Цюріх. (Прив. тел.) Як доносять з Міляна, до Солунья має відійти новий транспорт війск в силі 100.000 людей.

В РУМУНСЬКОМУ ПАРЛЯМЕНТІ.

Підчас коли румунської армії немає, коли від цілої Румунії лишив ся один сумний спомин, в парламенті ллють ся красні промови про національну політику та запевненне, що війна для них пока що не програєна.

„Ми повинні вірити в побіду наших союзників“—так висловлюють ся промовці. Дивно, що румунські депутати вірять у побіду союзників, коли самі союзники в те не вірять.

„Ми повинні схоронити віру в нашу армію, не дивлячись на все те, що стало ся, бо англійський примір міністрів виказав сімпатію і здивованне нашій армії.“ Цікаво, чи знають депутати де їхня армія? Бо не дурно англійський примір і дивуєт ся, бо є чому дивувати ся.

Новий міністер Таке-Іонеско каже, що виступ проти осередних держав був необхідний, що навіть наколи б ми і не вірили в побіду, то все ж таки ми бажаємо війни, бо нашому народові прирекли велику будучину.

Для того, щоби позбутися страху цілий парламент в угоду англійському премєрові, дурить себе мріями о побіді.

Весь час цілий парламент плескав промовцям, котрі говорили нісенітницю.

„ХЛІБОПУСТ“.

З Нового Времені від 4. січня довідуєм ся, що в Орлі, за нестачою муки „продовольствена комісія“ постановила запровадити „хлібопусні дні.“ У вівторок і п'ятницю хліба зовсім пекти не будуть, а значить не будуть і продавати.

ЧЕРНІВЦІ І ХОТИН ЕВАКУОВАНІ.

Відень. „Wiener Tageblatt“ доносить, що російський губернатор Буковини поручив тамошнім купцям вивезти засоби а передовсім середники поживи. Рішено рівнож усунути з Чернівців автомобілеві парки і тяжку артилерію. Крім того заряджено евакуацію Хотина.

НОВІ ПОКЛИКАНЯ В АНГЛІЇ.

Роттердам. З Лондону доносять: Презес уряду рільництва Prothero доносить, що воєнний уряд повідомив його, що зайшла потреба покликання під оруже половину звільнених з військової служби, які працюють в рільництві. Мають видати можливо скорі зарядження, щоб найскорше заступити той убуток робучих сил. „Daily Chronicle“ виступає рішучо проти того позбавлення рільництва робучих сил.

ПОЛОЖЕННЯ НАД СЕРЕТОМ.

Роттердам. „Daily Mail“ доносить з Петербурга: Галац не може вже довше удержати ся, бо вороги спровадили багато артилерії. В Галацу ширять ся пожежі. З фронту тільки війська на полудни можуть ставити опір.

Стокгольм. Командант російської армії над дольшим Серетом видав денний розказ, в котрім оголошує, що цар прирік вислати як найскорше підмоги.

ВІЙНА.

ЗАХІДНИЙ ФРОНТ.

Перемін немає. Часто війська почвирного порозуміння нападають невеликими силами, але без успіхів. Сильні напади 22. січня на Німців біля Ленсу були відбиті.

РОСІЙСЬКИЙ ФРОНТ.

На захід від Фрідріхштату відбито нічні атаки російських розвідників.

УКРАЇНСЬКИЙ ФРОНТ.

В Східних Карпатах були бої, успішні для Німців. На північ од Ойтоцької долини живі артилерійні бої.

РУМУНСЬКИЙ ФРОНТ.

Німці відбили напади одної роти біля Путни.

МАКЕДОНСЬКИЙ ФРОНТ.

Нічого немає.

ІТАЛІЙСЬКИЙ ФРОНТ.

Змін немає.

НА МОРІ.

Останніми днями одно німецьке судно наробило нечуваного рекешету в атлантийському океанові. Воно знищило 18 ворожих кораблів на 57,835 тон, а само плаває далі по морі.

Хроніка таборового життя.

— Соціальна секція. 21. січня Раштатська секція відбула чергове загальне зібрання, на котрому прийняла трохмісячне звідомлення комітету о діяльності.

Перевела вибори нового комітету і вибрала із 3 членів контрольну комісію. Принципіально вирішено утворення соціально-демократичної фракції і передано комітету для практичного переведення. До присутнього на зібранню члена організаційного комітету, секція поставила жадання мати звіт із діяльності цієї найвищої виконавчої партійної інституції.

— Національний семінар. 22. січня в учительському бараці відбув ся національний семінар, на котрому т. І—кий виголосив реферат на тему: „Адміністративний устрій Росії.“

Цілим просторим рефератом докладно показано, що в усій Росії є страшна самовлада. Всею широкою Росією самовладно розпоряджується цар зі своєю компанією. Країна поділяється на округи, округи на менші складові частини, а менші ще на дрібнішці; у кожній частині є самодержавець, котрий нічого крім більших самодержавців не признає. А в своїй державі являється немов власником, повним хазяїном, невідвчальним перед суспільністю.

За браком часу дискусія над рефератом перенесена на чергове засідання таборової національної секції.

— Драматичне товариство. 22. січня Драматичне товариство мало своє чергове зібрання.

При ухвалі репертуару вирішено зробити одну благодійну виставу на будівлю пам'ятника помершим полоненим раштатського табору.

Критикували минулу виставу та радили над організаційними і господарськими питаннями.

ТЕАТЕР.

На Водохрещенне, 19. січня, Драматичне товариство імени І. Тобілевича виставило „Сто тисяч“, комедію на 4 дії Ів. Тобілевича.

Вся вистава проведена порядно. Артисти грали досить сміливо. Не даремно ж днів сорок тому назад уже виставляли цю комедію. Виступаючи у „Ста тисячах“ перший раз мали найбільше дефектів.

Сцени Романа (т. С—в) з Мотрею (т. Б—н), лишайуть бажати кращого. Особливо та, де Мотря зі злістю відпиха Романа, занадто штучна. Не зіграна ця сцена, а лише виконана, і то якось ніби з боку. Не було тої безпосередньої зв'язі і гармонії межі рухами, а словами, що є ознакою та витвором артистичної штуки.

Спів був слабкий.

Т. К—в в ролі Калита увесь час грав дуже гарно. Лише там, де він із кулачної атаки переходив на поцілунки з Параскою, виходило негарзд. Вже гість був у світлиці, а Калита з жінкою ще якусь хвилю стояли в войовничій позі, і потім уже переходили на ласки. В перших словах гостя публіка ждала іронії, але Савка і Банавентура, вірні песі, говорять цілком позетивно і стають таким чином і хазяїн і гості у прикрі, очевидно брехливе, положення.

У т. К—ти зовсім вистарчало виразу у словах і рухах.

Т. Б—ко переконав, що опит і практика дійсно велика штука.

Т. Л—ко з повною щирістю представив новочасного Гершка, правда, трошки старинного похрою.

Не можна умовчати, аби не зазначити натуральності, з якою т. З—ко провів свою коротеньку ролю робітника.

Як безвідносно констатувати осуд послідньої вистави, то можна сміло сказати—трупа все розвивається.

Листи з робітничих команд.

I.

Щиро дякую п. п. професорів і учителів за книжки й часописи, які одержала наша команда.

Ці книжки й часописи вже дві неділі кожний товариш читає й не начитається. В неділю й у свято часописи так і ходять з рук до рук. Той каже—„ти вже читав, дай мені“,—а той відповідає—„я ще мало читав“.

Команда № 948.

II.

1. січня 1917. Шлемо вам, дорогі земляки найщиріший і сердечний привіт і здоровимо вас зі святом і новим роком.

Щиро дякуємо вам за „Розвіт“ „Розвагу“ й „Вістник“.

Здоровимо дорогого Я. Т—го. Дай, Боже, ці свята провести й як найскорше поїхати на Україну.

Команда Waldkirch № 205 Z.

Від редакції.

Т—ві Парканові. Ваш вірш „Вже зійшла зоря“, буде поміщений в нашій часописі.

Січовикові П—н. Ваш вірш: „Вже три роки як лишив я... піде до друку“.

Т—ві Сінькові: „Ваш вірш „Для січовиків, що рвуть ся на роботу“, не може бути поміщений. Радимо Вам писати в формі оповідань“.

Т—ві Гайдайові. Ваш твір „До Бога“ надрукований не буде. Читайте більше книжок, та приглядайтесь, як пишуть“.

До відома тих товаришів, котрі працюють поза табором.

В друге застерігаємо товаришів, котрі працюють на робітничих командах, щоби не кидали в скриньку при почті або в вагон на станції тих листів, котрі відсилають ся до табору чи то в секретаріят, чи то товаришу, а здавали всі листи своєму командофіреру, а він уже відсилає, куди належить.

Командантура доручила нам повідомити робітничі команди, що наколи хто з полонених не додержить сих приписів, той буде тяжко покараний.

Зі свого боку секретаріят просить всіх товаришів, щоби всі приписи й бажання командантури й німецького воєнного уряду виповняли точно. Наколи якийнебудь припис або жадання німецького уряду видасть ся полоненим незаконним, вони мають право подати скаргу в командантуру або в секретаріят. Також дуже просимо наших мужів довіряти при відвідуванню кожної команди пригадувати й пояснювати людям як слід такі справи, щоби люди ізза незнання або непорозуміння даремно не несли кари.

Секретаріят.

СПИС

жертв, які одержали з робітничих команд і від полонених на різні цілі.

На будівлю пам'ятника.

Від команди 884	8 м. 55 п.
» » 444	3 » —
» » 1642	7 » 70
» » 81W	1 » —
» тов. № 305	1 » —
» команди 1867	— 75 »
» » 1968 від 10. чол. через тов. Синька	1 » —
» » 2292	2 » —
» Бльокової національної секції 2. бльока	2 » 45
» команди 2498	7 » —
» » 451J тов. № 28482	1 » —
» » 197	— 50 »
» тов. Королева і Тролза	1 » —
» тов. 13. барака	14 » 81

На часопись:

Від команди 2232	1 » —
» » 250 тов. 27561	— 50 »
» » 3251	— 20 »
» » 444	2 » —
» » 1642	— 45 »
» тов. 25078 ком. Wüttemberg	1 » 50
» команди 2305	— 50 »
» » 81W	— 30 »
» » 2154	— 50 »
» » 81W	— 23 »
» » 316	— 80 »
» » 1867	— 75 »
» тов. № 3138	— 30 »
» команди 163 Lahr	1 » —
» » 2042 тов. 5946	1 » —
» » 96 тов. 1411	— 30 »
» » 2023	— 10 »
» » 2в.	— 10 »
» » 1948	1 » —
» » 161 тов. 7120	1 » —
» » 451J	— 80 »
» » 1897	— 40 »
» » 2006 тов. 11301	— 70 »
» » 1009 тов. 6476, 6477 і 6313	5 » —
» » 2052 тов. 9596	— 40 »
» » 2763 тов. 22114	— 20 »
» » 143J	— 55 »
» » 1867	— 50 »
» » 679	— 95 »
» тов. 3291	— 50 »
» команди 2498 тов. 20859	— 50 »
» » 215	— 25 »
» » 1850 на видавничу спілку	1 » 10
» » 949 на часопись	1 » —
» » 2321	— 50 »
» » 2252	— 60 »
» » 319 тов. 9279	— 40 »
» тов. Музиченка	— 50 »
» тов. 29570	— 30 »
» команди 1944	— 1 » —
» » 1820 тов. 24721	— 2 » —
» » 2273	— 50 »
» » 2359	— 80 »
» » 2315	— 50 »
» » 748	— 1 » —
» » 2267	— 80 »
» » 2271	— 90 »
» » 275	— 4 » —
» » 2009	— 20 »

На таборову школу:

Від команди 2428	— 50 »
» » 316	— 50 »
» » 1867	— 75 »
» тов. Салія	— 1 » —
» команди 1867 на лязарет	— 75 »
» » 249 не відомо на що	— 2 » —
» тов. Павла Лесавки не відомо на що	— 50 »
» команди Ober-Marchtal Вітемберг не відомо на що	— 7 » 20
» табору Stralsung не відомо на що	— 13 » 30
» команди 2321 на лязарет	— 1 » —

Разом — 119 м. 64 п.

Всім товаришам, котрі склали свій трудовий пфеніг секретаріят громади «Самостійна Україна» складає найщирішу подяку.

З попаном Секретаріят.